

nikus, tehát nemcsak gondolkodó, hanem nemesen érző és helyesen cselekvő lélek kiművelése a ma még általában használt „tanító“, „magyarázó“ módszer helyett a cselekvés módszerét kívánja.

Végül elítéli azt a törekvést, mely az ismeretek és adatok tengernyi sokaságával akarja ellátni az ifjúságot. A túlterhelést a tanítóképzés legnagyobb bajának tartja s joggal, mert „hiába beszélünk köteleességérzetről, a lelkiismeret fontosságáról, pontosságról, ha a szinte végtelen tananyag-halmaz tervszerűen lazítja a köteleességérzetet, tágítja a lelkiismeretet, felületességre vezet“. Hibának tartja azt is, hogy tantervünk sok olyan dolgot ismételtet, mely minden alsófokú középiskolai oktatásnak rendes anyaga, mint például az I. évfolyambeli mennyiségtan. A túlterhelés megszüntetésére igen egészséges módszert ajánl: hagyjunk el mindent, ami hazánk anyagi és szellemi világával nincs szorosabb kapcsolatban.

Különös örömmel olvassuk ezeket Frank Antal tollából, mert vezető embereink ezeme az utóbbi időben mindig a külsőn nyugodott s ezért majdnem minden újabb iskolareformunk külső reform volt, pedig arra kell törekednünk, hogy először belülről javítsuk meg iskoláinkat. *Somos Lajos.*

Harsányi Zsolt: Szólalj, szólalj, virrasztó! Zrínyi a költő életének regénye.
Budapest, 1933. Singer és Wolfner kiadása. Két kötet. 3-r., 288 + 278 l.
Ara 6 pengő.

Ez a munka nem nevelés-oktatásügyi fejtegetés, nem pedagógiatörténeti monográfia, mondhatni: távol áll minden pedagógiai vonatkozástól, ismertetése mégis helyet kér a Magyar Paedagógiában, mert maga ez a regényes életrajz is helyet kér minden közép- és polgári iskolai, minden képzőintézeti és népművelési könyvtárban, mint olyan munka, mely egyfelől a magyar irodalomtörténet, másfelől és főképen a magyar nemzet története szempontjából minden tankönyvnel, minden tanári magyarázatnál ékebben és kézzelfoghatóbban megmagyarázza a tanulónak nemcsak azt, ki volt és mit tett hazájáért gróf Zrínyi Miklós, hanem megérteti vele az egész korszak lelkét, gondolkozását, hazájának XVII. századbeli állapotát, nyomorúságát, a vallásos viszálykodások és török pusztítások szomorú időszakát.

Harsányi Zsolt kitűnően beleélté magát a kor szellemébe, gondolkozásába, viszonyaiba, nyelvébe, széleskörű történeti tanulmányai alapján jól ismeri nemcsak hőseinek, Zrínyi Miklósnak és Péternek, hanem a kor egyéb kiváló szereplőinek viselt dolgait, törekvéseit, ismeri a bécsi udvar nyílt és titkos céljait, törekvéseit, a hadakozás, hadvezetés módjait s mindezeket pompás szemléltető módon mutatja be az olvasónak, úgy, amint azokat Zrínyi Miklós átéli, látja, érzi, szenvedti, vagy amint ő hatott azokra. Tehát az egész, 1620-tól 1664-ig terjedő korszak életével (ideértve a francia udvar, Velence és a pápai szék politikáját is) a Zrínyi Miklós gondolatai, érzései, vágyai és indulatai alapján ismerkedünk meg. S e közben tanúi vagyunk annak, mint válik a Zrínyi érzése, gondolkozása egyre tisztábbá, nemesebbé, emelkedettebbé, mint öleli fel — leveletkezve kezdetbeli partikularizmusát — lassankint az egész

magyar nemzetet és válik annak ideális képviselőjévé, a XVII. századnak Bethlen Gábor mellett legnagyobb magyarjává.

A könyv olvasása zavartalan élvezetet szerez az olvasónak, mert oly érdekes, könnyű és vonzó előadása, mint egy regény, de a regény jelentőségén annyiban felülemelkedik, mert minden lépésnél érezzük, hogy történeti talajon járunk, nincs benne egyetlen szó, egyetlen adat se, mely történetileg ne volna igazolva.

Téves adatot vagy téves megítélést alig találtam benne, mert az csak tollhiba, hogy az I. kötet 210. lapján az ónodi csatát a Tisza, Bodrog (Hernád helyett) és Sajó háromszögébe helyezi, a II. kötet 162. lapjának tetején pedig az első szó: „bátyjával“ („öccsével“ helyett). Két helyen nem bántam volna, ha a világosabb megértés kedvéért egy kissé bőbeszédűbb lett volna. (I. kötet 207—08. és 210—15. l.)

Viszont egyet minden olvasója megtanul az utolsó fejezetből, mely Zrínyi Ilonát Munkács várában mutatja be: megtanulja azt, hogy II. Rákóczi Ferencben a Zrínyi-vér, a Zrínyi Miklós lángoló faj- és hazaszeretete, a hazáért mindent feláldozó odaadása és a más felekezetűeket is kellően megbecsülő türelmessége támadt fel, talán csak a Zrínyi lobogó, önmagát emésztő tettvágya hiányzott belőle.

Harsányi Zsolt derekas munkát végzett e regényes életrajz megírásával s műve megérdemli, hogy mint a XVII. századi magyar irodalom- és politikai történeti oktatás értékes segédkönyve helyet kapjon a tanári és iskolai könyvtárakban.

† Rácz Lajos.

Follajttár Ernő: A galgóci háromnyelvű gimnázium története. Komárom, 1933. A Nemzeti Kultúra kiadása.

Cseh fennhatóság alá került magyar véreink a nemzeti és faji összetartás ápolására egyesületet alapítottak és folyóiratot adnak ki, melyben közkinccsé teszik az ott elszórtan fellelhető magyar vonatkozású adatokat. Ilyen dolgozat az itt ismertetett értekezés is.

A szóbanforgó gimnázium létesítése a három Thurzó-testvér érdeme volt. A szerző előbb rövid ismertetést ad Galgóc multjáról. Ebből megtudjuk, hogy az eredetileg tót lakosság mellé az Abák németeket telepítettek le, kik jobbára iparosok voltak s már fenntartottak iskolát, *Schreibschule*-t. Később a török megszállás elől menekülő ceglédvidéki magyarok telepedtek oda s a sokszor becsmért magyar türelem eredményeként mind a három nemzet összefogásával létesült a címbeli iskola, melynek alapító levelét magyar fordításban közli, szervezetét, tanárait, tananyagát ismerteti a szerző a nagy szorgalommal összegyűjtött anyag alapján. Az iskola tanárai közül ki kell emelni Brunswick Tóbiást, Pruno Jánost és az eddig alig ismert Traján Ádámot, kinek Pöstyén-fürdőt dicsőítő költeménye csak egy példányban ismeretes. A tanulmánynak befejezése az egykori híres galgóci nyomdáról és az ott megjelent művekről szól.

Kertész János.